

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до проєкту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» щодо пільгового обчислення вислуги років за період позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України»

1. Мета

Проект Закону розроблено з метою забезпечення справедливого врахування періоду позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України під час призначення пенсії за вислугу років та визначення її розміру для осіб, які мають право на пенсію відповідно до Закону України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб» (далі – Закон № 2262-ХІІ) та запровадження для таких осіб додаткової соціальної гарантії – обчислення такого періоду з розрахунку один день позбавлення особистої свободи за три дні проходження служби.

2. Обґрунтування необхідності прийняття Закону

Захист суверенітету, територіальної цілісності та незалежності України пов'язаний із ризиком захоплення військовослужбовців та інших осіб зі складу Сил безпеки і оборони України в полон. Позбавлення особистої свободи за таких обставин має особливий, примусовий і тривалий характер та супроводжується ізоляцією, неналежним поведінням, фізичним і психологічним тиском, погіршенням здоров'я і потребою у тривалому відновленні після звільнення.

Особа, яка перебуває в полоні, об'єктивно позбавлена можливості визначати тривалість такого періоду, продовжувати звичайне проходження служби, реалізовувати професійні плани та впливати на формування вислуги років. Застосування до неї лише загального порядку обчислення вислуги років без спеціальної компенсаційної гарантії не повною мірою враховує надзвичайний характер пережитого примусового обмеження свободи та його довготривалі наслідки.

Згідно з пунктом «є» частини першої статті 17 Закону № 2262-ХІІ період перебування в полоні або заручником зараховується до вислуги років для призначення пенсії, у разі якщо полонення чи захоплення заручником не було добровільним і особа, перебуваючи в полоні або заручником, не вчинила злочину проти миру і людства.

При цьому, чинне правове регулювання не встановлює пільг щодо обчислення вислуги років для призначення та визначення розміру пенсії особам які перебували в полоні або заручниками.

Також слід зазначити, що основи соціального і правового захисту осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України визначає Закон України «Про соціальний і

правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей» (далі - № 2010-IX) яким запроваджено спеціальний механізм встановлення такого факту та визначено коло осіб, на яких поширюється його дія.

З огляду на це, положення пункту «є» частини першої статті 17 Закону № 2262-XII потребують узгодження з Законом № 2010-IX в частині визначення періоду часу який зараховується до вислуги років для призначення пенсії відповідно до Закону № 2262-XII.

Статтею 2 Закону № 2010-IX визначено категорії громадян України, на яких поширюється дія цього Закону.

Згідно з пунктом 1 цієї статті, дія Закону № 2010-IX поширюється на громадян, яких було позбавлено особистої свободи державою-агресором, її органами, підрозділами, формуваннями, іншими утвореннями у зв'язку із захистом державного суверенітету, незалежності, територіальної цілісності і недоторканності України внаслідок збройної агресії проти України, які належать до складу сил безпеки і сил оборони України та до однієї з категорій осіб, визначених Женевською конвенцією про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року та Додатковим протоколом до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року.

Враховуючи, що позбавлення особистої свободи визначених цією нормою громадян пов'язано із захистом ними державного суверенітету, незалежності, територіальної цілісності і недоторканності України, внаслідок збройної агресії проти України потребує врегулюванню питання щодо запровадження для таких осіб додаткових соціальних гарантій за період позбавлення особистої свободи.

Такою соціальною гарантією пропонується встановити пільги при призначенні пенсії відповідно до Закону № 2262-XII.

3. Основні положення проєкту Закону

Проєктом Закону пропонується пункт «є» частини першої статті 17 Закону № 2262-XII викласти в новій редакції згідно з якою, час позбавлення особистої свободи, факт якої встановлено у порядку, визначеному Законом № 2010-IX, зараховується до вислуги років для призначення пенсії відповідно до Закону № 2010-IX.

Також проєктом Закону пропонується доповнити статтю 17¹ Закону № 2262-XII положеннями, якими встановити, що на пільгових умовах особам із числа осіб, визначених пунктом 1 частини першої статті 2 Закону № 2010-IX, до вислуги років для призначення та визначення розміру пенсії зараховується один день позбавлення особистої свободи за три дні проходження служби.

Запропонована конструкція пов'язує застосування відповідної соціальної гарантії з фактом позбавлення особистої свободи, установленим у порядку,

визначеному Законом № 2010-IX, що забезпечує використання вже створеного державою механізму встановлення та підтвердження відповідних обставин.

4. Правові аспекти

У зазначеній сфері суспільних відносин діють такі нормативно-правові акти:

Конституція України;

Закон України «Про пенсійне забезпечення осіб, звільнених з військової служби, та деяких інших осіб»;

Закон України «Про соціальний і правовий захист осіб, стосовно яких встановлено факт позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та членів їхніх сімей».

Прийняття проекту Закону не потребує внесення змін до інших законів України. Для його реалізації необхідне приведення у відповідність нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України та відомчих актів у частині обчислення вислуги років, оформлення документів і передання відомостей органам, уповноваженим призначати пенсії.

5. Фінансово-економічне обґрунтування

Реалізація проекту Закону матиме вплив на показники Державного бюджету України, оскільки застосування пільгового обчислення періоду позбавлення особистої свободи може впливати на призначення пенсії за вислугу років та її розмір. Фінансування пенсій, передбачених Законом № 2262-XII, здійснюється за рахунок коштів Державного бюджету України. Впливу на доходи або видатки місцевих бюджетів не очікується.

Проект Закону не передбачає окремого механізму автоматичного перерахунку раніше призначених пенсій, що обмежує обсяг одноразового фінансового навантаження порівняно з моделлю ретроспективного масового перерахунку.

Встановити точний обсяг додаткових видатків на реалізацію запропонованих проектом Закону змін не виявляється можливим, оскільки невідомо стосовно якої кількості громадян до кінця дії воєнного стану буде встановлено факт позбавлення особистої свободи та які періоди часу підлягатимуть пільговому обчисленню.

6. Прогноз соціально-економічних та інших наслідків прийняття акта

Прийняття Закону дозволить:

забезпечити справедливе врахування часу примусового позбавлення особистої свободи під час призначення пенсії за вислугу років та визначення її розміру;

узгодити положення статті 17 Закону № 2262-XII із законодавчо визначеним механізмом встановлення факту позбавлення особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України;

посилити соціальний захист осіб, які були примусово позбавлені особистої свободи внаслідок збройної агресії проти України, та засвідчити визнання державою особливих обставин, у яких вони перебували;

підтримати мотивацію військовослужбовців продовжувати службу або повертатися до неї після звільнення з полону, лікування, реабілітації та відновлення;

зменшити адміністративне навантаження на отримувачів гарантії завдяки використанню відомостей, підтверджених у порядку, встановленому Законом № 2010-IX.

Народні депутати України

ЄАС ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ
Підписувач: Завітневич Олександр Михайлович
Сертифікат: 04AF212836405D99040000008EA033002F2DEB00
Дійсний до: 27.11.2027 0:00:00

Апарат Верховної Ради України
38д9/1-2026/226827 від 24.09.2026

2350200